

Rapportage van het onderzoek naar het Gemeentelijk Riolerings Plan van de gemeente Wijk bij Duurstede

Datum : 15 juni 2007

Van : Rekenkamercommissie

Aan : de gemeenteraad van Wijk bij Duurstede

Betreft : Aanbieding van de resultaten van het onderzoek naar het Gemeentelijk Riolerings Plan.

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	3
<i>Deel 1: bestuurlijke nota</i>	4
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	4
1.2 De onderzoeksvragen	4
1.3 De deelvragen	5
1.4 De onderzoeksaanpak	5
1.5 Het beoordelingskader	6
2 Bevindingen en oordelen	7
2.1 De technisch inhoudelijke kwaliteit van het GRP	7
2.2 De financieel boekhoudkundige kwaliteit van het GRP	8
2.3 De kwaliteit van het bestuurlijk proces rondom het GRP	11
3 Samenvatting en aanbevelingen	12
3.1 Conclusies	12
3.2 Aanbevelingen	13
<i>Deel 2: Reactie college en nawoord</i>	14
Samenvatting van de reactie van het college	14
Nawoord van de rekenkamercommissie	15

Voorwoord

De rekenkamercommissie biedt u met deze notitie de uitkomst van het onderzoek naar de gemeentelijk rioleringsplannen (verder GRP) aan. Dit rapport beoogt de gemeenteraad te informeren over het gevoerde gemeentelijk beleid in de periode 1997 tot en met 2007. In deze periode zijn GRP I en GRP II verschenen.

Dit rapport vraagt aandacht voor de complexiteit bij het opstellen van een GRP. De rekenkamercommissie beperkt zich tot de technische-, financiële- en bestuurlijke complexiteit.

Samenwerken, communiceren en informeren zijn de kritische succesfactoren van dit onderzoek gebleken.

Het rapport is een samenwerkingsproduct van de technische expertise van DHV, de coöperatie en dossierkennis van de ambtenaren, de externe ondersteuning door de Lokale Rekenkamer en onze eigen inspanningen. Wij zijn iedereen erkentelijk voor haar of zijn bijdrage.

De vele technische gegevens over bijvoorbeeld een bergbezinkbassin, iba of de kilometers riolering van Wijk bij Duurstede vormen de basis voor een GRP. Het vereist kennis over deze getallen te kunnen communiceren, dat is voor ons moeilijk gebleken. Het beoordelen van financiële cijfers in een GRP is ogenschijnlijk eenvoudiger. Deze cijfers zijn wel afgeleid van hun technische oorsprong. Het bestuurlijk benutten van financiële cijfers op basis van technische gegevens is weer een abstractieniveau hoger. De basis blijft steeds de technische input.

Cijfers krijgen natuurlijk eerst betekenis binnen hun context. De rekenkamer hoopt dat u zich bij het lezen van dit rapport steeds de vraag stelt: “hoe vertaalt technische informatie zich in financiële informatie op grond waarvan bestuurlijke keuzes kunnen worden gemaakt en gevolgd”.

De benoemde complexiteit van het opstellen van een GRP is ons gaandeweg het onderzoek pas écht goed duidelijk geworden! De gemeenteraad heeft bestuurlijke informatie nodig om over het GRP te kunnen besluiten. De kwaliteit van deze bestuurlijke informatie is de afgelopen jaren toegenomen.

Het voorliggende onderzoek van de rekenkamercommissie rendeert het beste als dit onderzoek u als gemeenteraad faciliteert het benodigde niveau van deze bestuurlijke informatie te kunnen bepalen.

*Sven van Sligter, voorzitter rekenkamercommissie Wijk bij Duurstede
6 juni 2007*

Deel 1: bestuurlijke nota

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Het gemeentelijk rioleringsbeleid, verwoord in het GRP, is één van de meest complexe onderdelen van het gemeentelijk beleid. Voor velen is het een lastig te doorgronden materie. Tegelijkertijd kan het rioleringsbeleid grote politieke en financiële consequenties hebben. Voor een goede uitvoering van de controlerende en kaderstellende taak van de raad, is het daarom van belang dat het beleid helder is verwoord (opgesteld en vastgelegd) en dat de verslaglegging met betrekking tot de uitvoering van het rioleringsbeleid zo transparant mogelijk plaatsvindt.

Aanleiding voor het onderzoek waren de verschillen tussen GRP I en GRP II en het ontbreken van een kritische evaluatie van GRP I voordat GRP II werd voorgelegd aan de raad. GRP I was het plan dat van toepassing was in de periode 1997-2000. GRP II is het huidige gemeentelijk rioleringsbeleid dat geldt van 2003-2007. De rekenkamercommissie van de gemeente Wijk bij Duurstede heeft daarom vragen gesteld bij zowel de technisch inhoudelijke, de financieel boekhoudkundige, als bestuurlijke kant van het rioleringsbeleid. Wanneer in deze rapportage wordt gesproken over GRP, wordt het GRP II bedoeld, tenzij anders vermeld.

1.2 De onderzoeksvragen

In dit onderzoek wordt ingezoomd op drie aspecten van het totstandkoming en uitvoering van het gemeentelijk rioleringsbeleid:

- a) technisch inhoudelijk;
- b) financieel boekhoudkundig;
- c) bestuurlijk.

De maatregelen die de gemeente moet nemen met betrekking tot de riolering zijn gebaseerd op de inspectiegegevens van de riolering, de verwachte levensduur, rioleringsberekeningen in het kader van het basisrioleringsplan (BRP) en aanvullende studies zoals een optimalisatiestudie, een onderzoek naar de mogelijkheden voor het afkoppelen van hemelwater en een waterkwaliteitstoets. Deze plannen en onderzoeken zijn inhoudelijk complex en vereisen specialistische kennis. Voor het technisch inhoudelijke en financiële gedeelte van het onderzoek heeft de commissie daarom besloten externe onafhankelijke expertise van DHV in te huren. De onderzoeksvragen die de rekenkamercommissie daarbij centraal stelt zijn:

A. Vindt er, rekening houdend met de eisen die het waterschap stelt en op grond van de informatie die beschikbaar is, een juiste prioriteitsstelling plaats?

B. Wat is de verhouding tussen de geraamde kosten voor de projecten, zoals benoemd in het GRP en de daadwerkelijk gemaakte kosten en wat zijn de oorzaken van eventuele verschillen?

C. Is de bestuurlijke besluitvorming rondom GRP I en II op adequate wijze verlopen?

1.3 De deelvragen

Deze onderzoeksvragen zijn doorvertaald naar de volgende deelvragen:

A. Technisch inhoudelijk

1. Is de onderliggende informatie voor het opstellen van het GRP compleet en correct?
2. Zijn de voorgestelde maatregelen in het gemeentelijk rioleringsplan voldoende onderbouwd en worden de juiste prioriteiten gesteld?
3. Zijn de voorgestelde maatregelen noodzakelijk?

B. Financieel boekhoudkundig

4. Welke activiteiten/projecten uit het rioleringsplan zijn uitgevoerd tegen welke kosten?
5. In hoeverre is sprake van een verschil tussen de geraamde kosten en de uitgaven?
6. Wat zijn de oorzaken van deze verschillen? Hoe zijn de ramingen tot stand gekomen en hoe heeft aanbesteding plaatsgevonden?
7. Is de besluitvorming over de uitgaven in het kader van het GRP helder en transparant geweest en heeft accordering van de uitgaven volgens de regels plaatsgevonden?

C. Bestuurlijk

8. Is de bestuurlijke besluitvorming voorafgaande aan de vaststelling van het GRP I en II helder, transparant en toereikend?
9. Is de bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering van het GRP I en II juist, tijdig en volledig?
10. Is de bestuurlijke evaluatie achteraf na de realisatie van investeringen uit het GRP I adequaat?

1.4 De onderzoeksaanpak

Allereerst is het onderzoek uitgevoerd naar de technisch inhoudelijk componenten van het gemeentelijk rioleringsplan. Pas daarna heeft de financiële doorlichting plaatsgevonden. Voor beide trajecten is echter een zelfde onderzoeksaanpak gehanteerd waarbij, om de vragen van de rekenkamercommissie te beantwoorden, allereerst alle relevante gegevens en documenten zijn verzameld die door DHV zijn bestudeerd en geanalyseerd. De analyse van onderliggende informatie en de bevindingen uit de inventarisatie zijn middels interviews getoetst bij de inhoudelijk betrokken medewerkers van de gemeente en het waterschap. Belangrijk bij deze interviews was niet alleen de toetsing van de juistheid van de gegevens, maar vooral ook de argumentatie van conclusies en aanbevelingen in de diverse rapportages die ten grondslag liggen aan het GRP. Aan de hand van de bovenstaande inventarisatie en de interviews is een technisch inhoudelijke analyse en financiële doorlichting gemaakt van het GRP en de onderliggende

informatie. Voor de inventarisatie en analyse van de bestuurlijks aspecten rondom het GRP, is vervolgens de besluitvorming rondom zowel GRP I als GRP II bestudeerd. Daarbij is gekeken naar raadsvoorstellen en –besluiten en de informatievoorziening van het college aan de raad.

1.5 Het beoordelingskader

Het GRP is beoordeeld op drie gebieden. Elk gebied heeft zijn eigen beoordelingskader. Voor de beoordeling van de technisch inhoudelijke kwaliteit van het GRP is gebruik gemaakt van de kennis en expertise van een onafhankelijk ter zake kundig ingenieursbureau (DHV). De financieel boekhoudkundige kwaliteit is beoordeeld op basis van vergelijking van de uitkomsten van vijf geselecteerde projecten met de begroting van het GRP. Deze projecten zijn:

- Aanleg bergbezinkvoorziening Langbroek
- Aanleg bergbezinkvoorziening Cothen
- Aanleg drukriolering buitengebied
- Vervangings- en renovatieplan wijk De Heul
- Onderhoud/vervanging 26 drukriool gemalen

Tot slot is de kwaliteit van het bestuurlijk proces rondom het GRP beoordeeld aan de hand van de communicatie tussen college en gemeenteraad en de raadsbesluiten rondom GRP I en GRP II.

2 Bevindingen en oordelen

Op basis van de geformuleerde deelvragen, zullen in dit hoofdstuk de samenvatting van de bevindingen en een oordeel daarover worden gepresenteerd. Deze hebben betrekking op de technisch inhoudelijke kwaliteit, de financieel boekhoudkundige kwaliteit en de bestuurlijke kwaliteit van de besluitvorming rondom het GRP. In de bijlage vindt u een schematische weergave van de bevindingen per deelvraag.

2.1 De technisch inhoudelijke kwaliteit van het GRP

2.1.1 *De onderliggende informatie is compleet en correct*

Hoewel het GRP moeilijk leesbaar is doordat hoofd- en bijzaken onvoldoende worden gescheiden, is het opgesteld conform de leidraad riolering en is het hoogheemraadschap er conform de Wet Milieubeheer vanaf het begin op een constructieve wijze bij betrokken. De onderliggende informatie voor de maatregelen in het kader van de basisinspanning, beoordeeld aan de hand van de leidraad riolering, is goed. Alle noodzakelijke onderzoeken zijn uitgevoerd en de vuiluitworp berekeningen om de emissiereductie te bepalen zijn uitgevoerd volgens de daarvoor geldende methode. Voor het vaststellen van de vervanging en renovatie van de vrijverval riolering is gebruik gemaakt van het beheerpakket. De gegevens in dit pakket zijn hiervoor geactualiseerd. Tevens is gebruik gemaakt van rioolinspecties. Vanaf 1993 is 60% van het rioolstelsel geïnspecteerd. Voor een strategisch plan als het GRP is dit voldoende.

2.1.2 *Niet overal voldoende onderbouwing en de juiste prioriteitenstelling*

In het basis rioleringsplan (BRP) zijn voor de verschillende kernen maatregelen pakketten opgesteld en is in overleg met het hoogheemraadschap een goed onderbouwde keuze gemaakt voor een van de pakketten. De investeringskosten en de effectiviteit van de maatregelenpakketten zijn in alle gevallen doorslaggevend geweest bij de keuze.

Voor de aanleg van drukriolering in het buitengebied bestaat er enige twijfel bij de onderbouwing van de gekozen oplossing. De beheer en onderhoudskosten van drukriolering zijn onvoldoende meegewogen in de definitieve keuze. Dit betreft met name de personele consequenties van het onderhoud.

De onderbouwing en prioriteitenstelling van de vervanging en verbetering van de bestaande riolering roepen de meeste vraagtekens op. Hoewel de gebruikte methode niet ongebruikelijk is voor gemeentelijke rioleringsplannen, is de methode vrij grof. Gezien de onnauwkeurigheid van de uitkomsten had de gemeente zich moeten afvragen hoe het grote verschil met GRP I kon worden verklaard. Bovendien konden met de gebruikte methode voor het vaststellen van de investeringskosten voor vervanging en renovatie in GRP I geen prioriteiten worden gesteld in de maatregelen. Voor GRP II is inmiddels gestart met een veel nauwkeuriger methode.

2.1.3 De noodzaak van de voorgestelde maatregelen in GRP onvoldoende onderbouwd

De voorgestelde maatregelen in het kader van de basisinspanning zijn zonder meer noodzakelijk. Dit geldt ook voor de aanleg van riolering of IBA's¹ in het buitengebied. De criteria in het GRP voor grootschalige vervanging van het rioolstelsel zijn echter onvoldoende onderbouwd. Op basis van deze criteria wordt niet duidelijk in hoeverre grootschalige vervanging van het rioolstelsel noodzakelijk is. Temeer daar uit de praktijk blijkt dat dit ook niet in die mate plaats vindt als in het GRP wordt aangegeven. Ook uit het nieuwe onderhouds- en vervangingsplan blijkt dat grootschalige vervanging van de riolering niet noodzakelijk is.

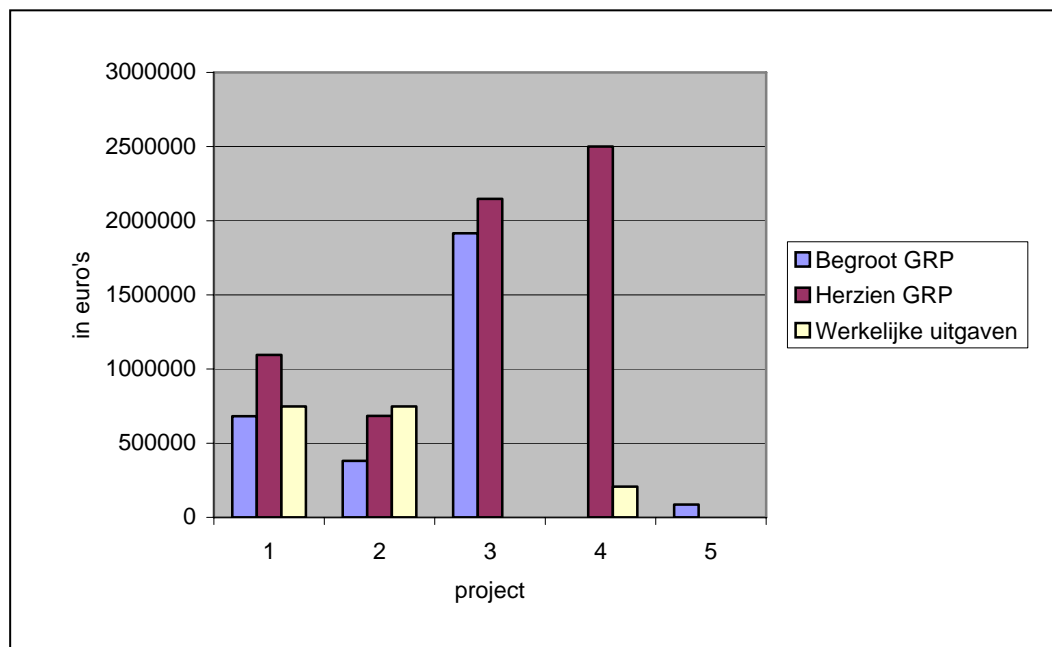
2.2 De financieel boekhoudkundige kwaliteit van het GRP

2.2.1 Verschillen tussen de geraamde kosten en werkelijke uitgaven

Op basis van de analyse van de vijf projecten kan worden geconstateerd dat soms sprake is van grote verschillen tussen de geraamde kosten in het GRP en de herziene, meer specifieke ramingen op basis van locatieonderzoeken en de werkelijk gemaakte kosten. De werkelijk gemaakte kosten zijn soms bijna 60% hoger dan de GRP raming. In grafiek 1 zijn de volgende projecten weergegeven:

1. Aanleg bergbezinkvoorziening Langbroek
2. Aanleg bergbezinkvoorziening Cothen
3. Aanleg drukriolering buitengebied
4. Vervangings- en renovatieplan wijk De Heul
5. Onderhoud/vervanging 26 drukriool gemalen

Waar geen staven staan in grafiek 1, waren de gegevens in januari 2007 niet bekend of niet berekend.

Grafiek 1. Overzicht van de kosten van vijf projecten uitgesplitst naar de oorspronkelijke investeringsplannen uit het GRP, de herziene ramingen uit het GRP en de werkelijke uitgaven.

¹ IBA staat voor Individuele Behandeling van Afvalwater. Het gaat daarbij om combinaties van fysische processen, biologische processen en chemische processen die samenwerken om het afvalwater te zuiveren. IBA's worden met name toegepast in het buitengebied.

2.2.2 Verschillen te verklaren door wijze waarop ramingen zijn overgenomen in GRP

Projecten 1 en 2 hebben respectievelijk 10% en 59% meer gekost dan was voorzien in het GRP. Project 3 is weliswaar nog niet afgerond, maar voor dit project is een overschrijding van 5% ten opzichte van het GRP voorzien. Ook de herziene ramingen liggen structureel hoger dan de GRP ramingen. Oorzaak van deze verschillen ligt in het feit dat het GRP de globale ramingen van het BRP één op één heeft overgenomen. Dit ondanks het feit dat in het BRP werd aangegeven dat 'de ramingen indicatief van karakter zijn en alleen bedoeld voor het afwegen van de verschillende scenario's'. Tijdens de voorbereiding van verschillende projecten uit het GRP worden herziene, meer specifieke ramingen opgesteld die, op basis van de analyse van de vijf projecten, in meerderheid hoger lijken uit te vallen dan de ramingen van het GRP. Deze herziene ramingen zijn gebaseerd op locatieonderzoeken waarbij specifieke omstandigheden doorgerekend worden in de kosten, zoals het omleggen van kabels en leidingen, toepassen onderwaterbeton, etc..

Het verschil tussen de herziene ramingen en de werkelijke uitgaven, vallen structureel lager uit. Dit wordt veroorzaakt door een toentertijd positieve marktwerking en de geringe tegenslagen in de uitvoering. Daarnaast was het niet altijd nodig de post onvoorzien, die in de ramingen was opgenomen, aan te spreken.

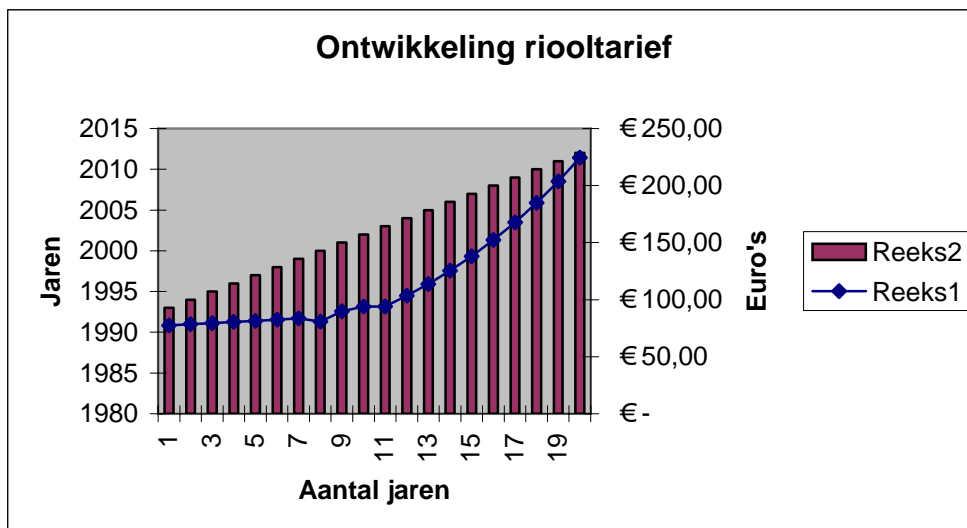
Aanbestedingen hebben veelal meervoudig onderhands plaatsgevonden. In sommige gevallen is ook enkelvoudig onderhands aanbesteed. Het betrof hier meestal projecten die vrij specialistisch van aard waren en waarbij de gemeente behoefte had aan een goede advisering. Besloten werd daarom een reeds bij de gemeente bekend bedrijf in te schakelen, waarvan bekend was dat deze dit kon leveren. Daarnaast werd ook gelet op de wijze waarop aannemers omgaan met contacten met de burgers, aangezien veel van de werkzaamheden tot ongemak bij burgers leidt. Verder zijn alle aanbestedingen afgehandeld door de aanbestedingscoördinator.

2.2.3 Accordering van budget door de raad op globaal niveau

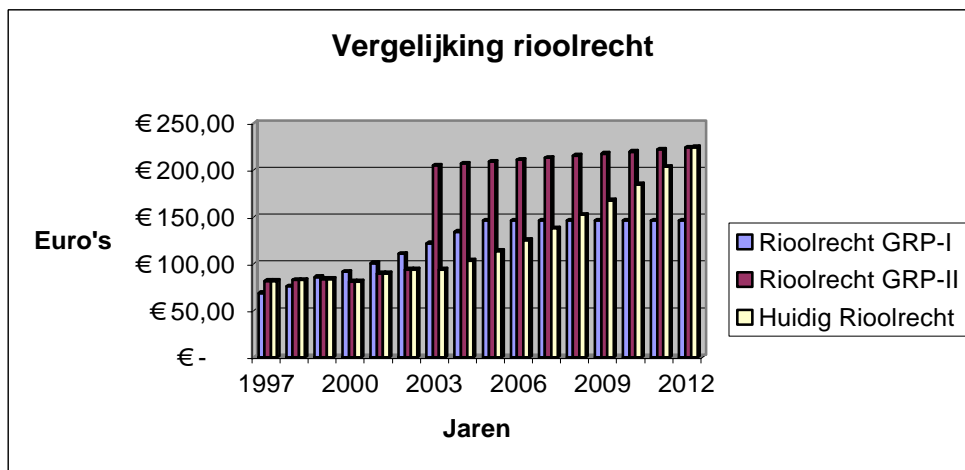
Alle kredieten zijn beschikbaar gesteld door de raad. Daarbij zijn ten aanzien van sommige projecten, bijvoorbeeld de bergbezinkvoorzieningen Langbroek, door de raad vragen gesteld over de hoger uitgevallen herziene raming. De gegeven onderbouwing en toelichting werd als voldoende ervaren.

Verder wordt de raad via de jaarrekening en begroting op de hoogte gesteld van de financiële voortgang van het GRP. In 2006 is door de raad voor het eerst een tussentijds financieel overzicht gevraagd ten aanzien van het GRP. Hierover zijn na verstrekking geen vragen gesteld.

In het Raadsbesluit van 24 juni 2003 is aangegeven dat de lasten betrokken zullen worden bij de berekening van het rioolrecht 2004. De (hogere) kosten zijn echter niet verwerkt in het rioolrecht (zie grafiek 2 en 3).

Grafiek 2. Ontwikkeling van het riooltarief van de jaren 1990 tot en met 2015 weer. Reeks 1 is het werkelijke tarief en reeks 2 geeft het tarief weer indien de jaarlijkse tariefsverhoging van 10% was aangehouden. Vanaf 2007 zijn de tarieven nog indicatief.

Grafiek 3. Vergelijking van de hoogte van de rioolrechten uit GRP-I, GRP-II en het huidige tarief.

In de uitvoering van de projecten worden de financiële kaders breed geïnterpreteerd. Dit leidt er toe dat in een B&W rapport wordt gesproken over 'dit budget past binnen het financieel kader van het door de raad op 11 november 2003 vastgestelde GRP II 2003-2007'. Het duurder of goedkoper uitvallen van bepaalde projecten wordt dan ook gezien als uitwisselbaar. Uitgangspunt is dat binnen de bredere financiële kaders gebleven moet worden van bijvoorbeeld het onderdeel 'bergbezinkbassins'. Over het duurder uitvallen van individuele projecten binnen dit onderdeel, wordt niet specifiek met de raad gecommuniceerd. Wel wordt de raad hierover via de jaarrekening en begroting geïnformeerd.

2.3 De kwaliteit van het bestuurlijk proces rondom het GRP

2.3.1 De bestuurlijke besluitvorming vooraf is weinig helder en transparant

Het proces van voorbereiden van het GRP I is zeer langzaam op gang gekomen. Het uitvoeren van de Wet Milieubeheer die in 1993 in werking trad en de opstelling van een GRP verplicht stelde, is pas na de gemeentelijke herindeling in 1996 ter hand genomen. Dit terwijl het GRP I voor de kern Wijk bij Duurstede al in 1996 klaar had kunnen zijn. Dit is een voorbeeld van niet tijdig reageren op veranderende wet- en regelgeving.

Na het vaststellen van het GRP I in 1997 duurt het tot juli 2002 voor het BRP volledig is afgerond, terwijl dit gepland stond voor 1997/1998. De oorzaak van dit uitstel is niet bekend. Ook is onduidelijk wat de planning, de prioriteitenstelling en de bijbehorende kosten zijn voor het GRP I. De raad wist niet waar hij ja tegen zei, doordat de ramingen onvoldoende onderbouwd waren.

Bovendien gaf het college de raad geen inzicht in technisch inhoudelijke alternatieven, maar ook de raad vroeg het college hier niet actief naar. Door het ontbreken daarvan kon de raad geen bewuste bestuurlijke keuzes maken. Wel werden keuzes voorgelegd ten aanzien van de tariefsontwikkeling.

2.3.2 Bestuurlijke informatievoorziening tijdens de uitvoering enkel via jaarrekening

De raad wordt op de hoogte gehouden van de uitvoering van het GRP door middel van de jaarrekening. Onttrekkingen en toevoegingen worden niet gespecificeerd en geven geen zicht op wat er gebeurt. De raad krijgt en vraagt niet of zelden om een stand van zaken. De raad laat veel aan het college over, maar doet weinig aan controle van de uitvoering door het college.

2.3.3 Bestuurlijke evaluatie achteraf matig

Het GRP I is in 2003 geëvalueerd ter voorbereiding op GRP II. Daarbij ontbrak het bij de raad bij het vaststellen van GRP II aan inzicht in de rekenrente. Voor de berekening van het benodigde rioolrecht worden de in de rioleringsplannen opgenomen uitgaven over een lange reeks van jaren met behulp van een rekenrente contant gemaakt naar het heden. In GRP I wordt 6,25% gehanteerd en in GRP II 5,10%. Verder is de tijdhorizon van de plannen in GRP I 40 jaar en in GRP II 60 jaar. Met name het effect van de verlaging van de rente, waarmee toekomstige uitgaven naar het heden worden vertaald, op het rioolrecht is aanmerkelijk; namelijk een kleine 30 euro per vervuilingseenheid. Bij de evaluatie van GRP I had dit meegenomen moeten worden, zodat daar in GRP II rekening mee kon worden gehouden. De evaluatie was echter weinig kritisch en was daarom geen degelijke input voor het GRP II.

3 Samenvatting en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies besproken die de rekenkamercommissie trekt naar aanleiding van het onderzoek en wordt aangegeven welke aanbevelingen de rekenkamercommissie aan de raad wil doen.

3.1 Conclusies

3.1.1 *Onvoldoende onderbouwing van keuzes en maatregelen*

De wijze waarop het GRP is opgesteld, voldoet aan de formele eisen. Zo is het GRP opgesteld conform de leidraad riolering, is in overeenstemming met de Wet Milieubeheer het waterschap Hoogheemraadschap op constructieve wijze betrokken geweest bij de opstelling en zijn diverse onderzoeken uitgevoerd.

De onderbouwing van een aantal van de voorgestelde maatregelen was echter onvoldoende en ook worden niet overal prioriteiten gesteld. Zo was bijvoorbeeld de gebruikte methode voor het vaststellen van investeringskosten in GRP I onnauwkeurig en kan op basis daarvan geen prioriteitenstelling worden aangebracht in de maatregelen. Ook wordt op basis van de criteria in het GRP niet duidelijk in hoeverre grootschalige vervanging van het rioolstelsel daadwerkelijk noodzakelijk is.

3.1.2 *Geraamde kosten zijn gebaseerd op indicatieve ramingen en er is geen sturing door de raad*

De werkelijke kosten van de projecten ligt hoger dan de geraamde kosten. Ook de herziene ramingen zijn structureel hoger dan de geraamde kosten. Oorzaak hiervan is dat de in het GRP de indicatieve ramingen uit het BRP rechtstreeks worden overgenomen. Vervolgens worden de herziene ramingen gebaseerd op locatieonderzoek

Bovendien worden de budgetten voor de projecten door de raad geaccordeerd op globaal niveau en vindt verantwoording over de uitgaven voornamelijk via de jaarrekening en begroting plaats. Hierdoor mist de raad een duidelijk moment van sturing op het verloop van het project en de kosten daarvan.

3.1.3 *De besluitvorming is niet helder en transparant, de raad heeft weinig sturingsmogelijkheden en de evaluatie achteraf is onvoldoende*

Doordat ramingen onvoldoende onderbouwd zijn, is het voor de raad niet duidelijk wat hij precies accordeerde met de goedkeuring van het GRP. Ook ontbrak het aan technisch inhoudelijke alternatieven, waardoor de raad geen bewuste bestuurlijke keuze kon maken. Bovendien waren de planning, de prioriteitenstelling en de bijbehorende kosten onduidelijk. Sturing door de raad op het GRP is minimaal. De raad wordt voornamelijk op de hoogte gehouden van de uitvoering van het GRP via de jaarrekening, waarbij toevoegingen en onttrekkingen niet zijn gespecificeerd. Het ontbreekt aan controle door de raad op de uitvoering van het GRP. Hoe meer je aan het college delegeert, hoe helderder de rapportages moeten zijn om goed te kunnen controleren. Ook ontbrak een kritische evaluatie van het GRP I ter voorbereiding op GRP II.

3.2 Aanbevelingen

De rekenkamercommissie doet de gemeenteraad de volgende aanbevelingen:

Terrein	Aanbeveling
Financieel boekhoudkundig	<ul style="list-style-type: none"> • laat de financiële onderbouwing van de huidige en toekomstige investeringen opnieuw doorrekenen, rekening houdend met de voor- en nadelen van de netto contante waardemethode
Technisch inhoudelijk	<ul style="list-style-type: none"> • laat een haalbare planning opstellen inzake de technische inventarisatie van de gemeentelijke riolering en haar buitengebieden • spreid de kennis m.b.t. GRP. Hiervoor zijn meerdere opties: formatie-uitbreiding, samenwerking in regionaal verband, inhuur externe deskundigen, interne kennisoverdracht , etc.
Bestuurlijk vooraf	<ul style="list-style-type: none"> • vergemakkelijk het besluitvormingsproces door vooraf meetbare doelen/normen te definiëren • stimuleer het college te anticiperen op veranderende wet- en regelgeving in plaats van reactief gedrag • stimuleer het college complexe onderwerpen te vertalen naar leesbare, onderbouwde en begrijpelijke voorstellen • stimuleer het college meerdere scenario's te presenteren om tot een inhoudelijke prioritering te kunnen komen • stimuleer het college voordelen te maximaliseren door rioleringswerkzaamheden met andere openbare werkzaamheden te combineren • nadrukkelijk nagaan hoe om te gaan met de verhoging van het rioolrecht en op welk moment dit door te voeren
Bestuurlijk tijdens	<ul style="list-style-type: none"> • vraag het college van B&W regelmatig te rapporteren over de voortgang, aan de hand van specifieke, meetbare, realistische en tijdgebonden doelen • integreer de diverse informatiemomenten en de jaarstukken/financiële rapportages • eis waar nodig een verbetering van de interne planning & controlcyclus m.b.t. rapporteren • neem als gemeenteraad je plek in het duale bestel: eis van het college tijdig geïnformeerd te worden
Bestuurlijk achteraf	<ul style="list-style-type: none"> • stimuleer het college het eigen functioneren kritisch opbouwend te evalueren • durf te leren • ontwikkel en stimuleer de hiervoor benodigde cultuur

Deel 2: Reactie college en nawoord

Samenvatting van de reactie van het college

Op hoofdlijnen is het college het eens met de aanbevelingen van de rekenkamercommissie.

Aanvullende op- en aanmerkingen ten aanzien van de aanbevelingen:

- Investerings worden opnieuw doorberekend en een haalbare planning wordt opgesteld bij het opstellen van GRPIII in 2007.
- Het college neemt de aanbeveling van de rekenkamercommissie om de kennis ten aanzien van het GRP meer te spreiden ter harte. Daarvoor worden gezien de omvang van het GRP nu meerdere ingenieursbureaus ingeschakeld.
- In het nieuwe GRP zullen meetbare doelen duidelijker worden omschreven.
- Het college stelt voor om de raad meerdere keren per jaar te informeren door middel van uitgebreide financiële rapportages
- Bij het opstellen van GRP III zal meer aandacht worden geschonken aan de leesbaarheid van het rapport.
- In het nieuwe GRP zal, waar mogelijk, de raad meerdere scenario's worden voorgelegd zodat deze zelf de keuzes kan maken.
- Bij het opstellen van GRPIII zal meer aandacht worden besteed aan de evaluatie van GRP II.
- College is het eens met de stelling dat het college meer zou moeten anticiperen op veranderende wet- en regelgeving
- College is het eens met de aanbeveling complexe onderwerpen te vertalen naar leesbare, onderbouwde en begrijpelijke voorstellen.
- College is het eens met de stelling voordelen te maximaliseren door rioleringswerkzaamheden te combineren.
- College is het eens met de stelling: "stimuleer het college het eigen functioneren kritisch onderbouwend te evalueren, durf te leren en ontwikkel en stimuleer de hiervoor benodigde cultuur".

Reactie op de bevindingen en oordelen:

- Het college geeft als reactie op de bevinding van de rekenkamercommissie dat de onderbouwing en prioriteitenstelling van het GRP vrij grof is en dat bij een strategisch plan als het GRP een grove schatting voldoende is om de kosten op lange termijn in beeld te brengen. Uit een gedetailleerd vervangings- en renovatieplan moet blijken of de kosten in het GRP toereikend zijn.
- Van de twee projecten waarvan de rekenkamercommissie constateert dat zij een overschrijding van de raming kennen, geeft het college aan dat dit twee deelprojecten zijn van een groter project, waarvan de totale kosten onder het geraamde bedrag in het GRP blijven.
- Het BRP is niet in juli 2002 afgerond, maar in juli 2001.
- Onttrekkingen en toevoegingen worden gespecificeerd in de paragraaf kapitaalgoederen.

Nawoord van de rekenkamercommissie

Nadat de bestuurlijke rapportage is afgerond, waarin de rekenkamercommissie haar conclusies en aanbevelingen heeft verwoord, wordt het college in de gelegenheid gesteld een reactie te geven. Dat is de laatste fase in een rekenkameronderzoek. De rekenkamercommissie wil daar in dit nawoord nog op ingaan.

Allereerst wil de rekenkamercommissie het college hartelijk danken voor de uitgesproken waardering ten aanzien van de gedegen analyse van de commissie. Ook is de rekenkamercommissie verheugd dat het college de aanbevelingen van de rekenkamercommissie op hoofdlijnen overneemt en dat het college van mening is dat het rapport een positieve bijdrage zal leveren aan het nieuw op te stellen GRP III.

Het valt de rekenkamercommissie op dat in de reactie van het college enkele feitelijke geschilpunten ten aanzien van de bevindingen ter sprake komen. De rekenkamercommissie betreurt het dat deze zaken niet aan het licht zijn gekomen tijdens de fase van ambtelijk hoor en wederhoor, waarbij het gaat om een feitenverificatie van het onderzoek. De fase van ambtelijk hoor en wederhoor wordt namelijk gevolgd door een aanpassing van de feitenrapportage van het onderzoek, indien noodzakelijk.

De commissie neemt ten slotte kennis van de afwijkende zienswijze van het college op een aantal punten. De commissie constateert daarbij een discrepantie tussen de formele reactie op het rapport en de feitelijke aanvullingen.

De rekenkamercommissie zal met veel belangstelling de ontwikkelingen rondom het GRP III blijven volgen.

